

તત્ત્વપુરુષાષ્ટકસ્ય-એકં દાર્શનિક-સાહિત્યિક-સમીક્ષણમ્

Document Information

Text title : Tattvapurushashtakam samIkShaNasahitam

File name : tattvapuruShAShTakamsamIkShaNam.itx

Category : vishhnu, viShNu, article, pradiptakumArananda, aShTaka, misc, krishna

Location : doc_vishhnu

Author : (Copyright) Pradipta Kumar Nanda, Kendrapara, Orissa pknanda65 at gmail.com

Transliterated by : Pradipta Kumar Nanda pknanda65 at gmail.com

Proofread by : Pradipta Kumar Nanda

Acknowledge-Permission: (Copyright) Pradipta Kumar Nanda

Latest update : August 21, 2026

Send corrections to : sanskrit at cheerful dot c om

This text is prepared by volunteers and is to be used for personal study and research. The file is not to be copied or reposted without permission, for promotion of any website or individuals or for commercial purpose.

Please help to maintain respect for volunteer spirit.

Please note that proofreading is done using Devanagari version and other language/scripts are generated using **sanscript**.

August 21, 2026

sanskritdocuments.org

તત્ત્વપુરુષાષ્ટકસ્ય-એકં દાર્શનિક-સાહિત્યિક-સમીક્ષણમ્

પ્રસ્તાવના

પ્રો। પ્રદીપકુમારનન્દેન વિરચિતં “તત્ત્વપુરુષાષ્ટકમ્” ભગવતઃ શ્રીજગન્નાથસ્ય તાત્ત્વિકં, આધ્યાત્મિકં, ભક્તિપરકં ચ સ્વરૂપં પ્રકાશયતિ । અસ્મિન્ સ્તોત્રે શ્રીજગન્નાથઃ કેવલં વિષ્ણુરૂપેણ વા કૃષ્ણરૂપેણ વા ન નિરૂપિતઃ, અપિતુ પુરુષોત્તમઃ, દારુબ્રહ્મ, વેદાન્તવેદઃ, બ્રહ્મસ્વરૂપઃ, સમસ્તદર્શનસમન્વિતઃ પરમપુરુષઃ ઇતિ બહુમુખેન પ્રતિપાદિતઃ ।

અસ્યાષ્ટકસ્ય વિશેષતા તુ ન કેવલં ભગવદ્ભક્તિઃ, અપિ તુ તત્ત્વચિન્તનસ્ય, પુરીક્ષેત્રસ્ય સાંસ્કૃતિકવૈશિષ્ટ્યસ્ય, જગન્નાથીયપરમ્પરાયાઃ, વૈષ્ણવ-શાક્ત-શૈવ-સર્વદર્શનસમન્વયસ્ય ચ સુન્દરઃ સમન્વયઃ અસ્તિ ।

પ્રત્યેકસ્ય શ્લોકસ્ય અન્તે પ્રયુક્તં-

“સજ્જીભૂતસાપક્ષતત્ત્વપુરુષે રાજીવનેત્રે મનઃ ॥ ”

ઇતિ ધ્રુવપદં સમ્પૂર્ણસ્ય કાવ્યસ્ય દાર્શનિકં કેન્દ્રબિન્દું નિર્માતિ । કવિઃ સ્વમનઃ કમલનયનસ્ય તત્ત્વપુરુષસ્ય ચરણયોઃ સ્થિરીકર્તુમિચ્છતિ ।

૧. પ્રથમશ્લોકસ્ય દાર્શનિકસમીક્ષણમ્

આજીવે યદિ દુર્ગતિઃ પ્રવિધિના યાજિશ્ચ નીલાચલે

વ્યાજી મા ભવ વાસુદેવ ભગવન્ વાજીવ કાર્યં ચર ।

રાજીભૂતસમસ્તદર્શનપુરે ચાબ્જૌ ચિરં સુન્દરે

સજ્જીભૂતસાપક્ષતત્ત્વપુરુષે રાજીવનેત્રે મનઃ ॥

પ્રથમશ્લોકે કવિના માનવીયજીવનસ્ય દુર્ગતિઃ, કર્મવિધાનમ્, નીલાચલસ્ય પાવનતા ચ સૂચિતા । “વાસુદેવ” ઇતિ સમ્બોધનં ભગવન્તં શ્રીકૃષ્ણ-વિષ્ણુતત્ત્વેન સહ સમ્બદ્ધાતિ ।

અત્ર “સમસ્તદર્શનપુરે” ઇતિ પદં વિશેષતયા વિચારણીયમ્ । જગન્નાથપુરી કેવલં તીર્થક્ષેત્રં ન, અપિતુ વિવિધભારતીયદર્શનાનાં સમન્વયભૂમિરિવ કવિના કલ્પિતા । વૈષ્ણવમતં, શાક્તમતં, શૈવમતં, બૌદ્ધ-જૈનપરમ્પરા, વેદાન્તઃ ઇત્યાદીનાં વિવિધદૃષ્ટીનાં મધ્યે જગન્નાથતત્ત્વં એકં વ્યાપકં સમન્વયકેન્દ્રત્વેન પ્રતિભાતિ ।

અતઃ અસ્ય શ્લોકસ્ય મૂલભાવઃ-અનેકદર્શનાનાં મધ્યે એકસ્ય પરમસત્યસ્ય અન્વેષણમ્ ઇતિ ।

૨. દ્વિતીયશ્લોકસ્ય દાર્શનિકસમીક્ષણમ્

કુહ્લો મા ભવ હે વિશુદ્ધહૃદય પ્રેમામ્બુધારાધર
વૃહ્લોઽહં ઘનઘોરદુઃખજલઘૌ રુદ્ધીકૃતો માનવઃ ।
શુદ્ધીભાવરસાવલૌ નિજસુખે બહ્લો મહાદારવે
સજ્જીભૂતસપક્ષતત્ત્વપુરુષે રાજીવનેત્રે મનઃ ॥

અસ્મિન્ શ્લોકે જીવસ્ય સંસારદુઃખાનુભવઃ તથા ભગવતઃ કરુણામયસ્વરૂપં પ્રતિપાદ્યતે । કવિઃ સ્વાત્માનં
“ઘનઘોરદુઃખજલઘૌ રુદ્ધીકૃતઃ માનવઃ” ઇતિ વર્ણયતિ । અયં સંસારસાગરસ્ય રૂપકપ્રયોગઃ ।

ભગવાન્ તુ-

“પ્રેમામ્બુધારાધરઃ”

ઇતિ વિશેષિતઃ । સઃ પ્રેમરૂપામૃતધારાં વહતિ । અતઃ જીવસ્ય દુઃખસ્ય પ્રતિપક્ષરૂપેણ ભગવતઃ પ્રેમસ્વરૂપં
પ્રતિષ્ઠાપ્યતે ।

“શુદ્ધીભાવ”, “નિજસુખ” ઇત્યાદિપદાનિ આત્મશુદ્ધિઃ તથા પરમસુખસ્ય ધોતકાનિ । અત્ર ભક્તિમાર્ગસ્ય અન્તિમં
ફલમ્ આત્મશુદ્ધિઃ તથા ભગવત્સાન્નિધ્યજનિતં પરમાનન્દં મન્યતે ।

૩. તૃતીયશ્લોકસ્ય દાર્શનિકસમીક્ષણમ્

જીવી તત્ત્વદપદ્મજામૃતસુખે સેવી કલાવામને
દેવીદક્ષિણકાલિકાપ્રિયતનૌ ધાવી સદા શારદે ।
ભાવી શ્રીહરિકીર્તનેઽતિનિપુણે આભીરવામાપ્રિયે
સજ્જીભૂતસપક્ષતત્ત્વપુરુષે રાજીવનેત્રે મનઃ ॥

અયં શ્લોકઃ સમ્પૂર્ણાષ્ટકે વિશેષદાર્શનિકમહત્ત્વં વહતિ । અત્ર એકસ્મિન્નેવ પદ્યે હરિઃ, વામનઃ, દક્ષિણકાલિકા,
શારદા, હરિકીર્તનમ્ ઇત્યાદીનાં નિર્દેશઃ દૃશ્યતે ।

અતઃ કવિના ભગવત્તત્ત્વં એકસ્ય સમ્પ્રદાયસ્ય પરિસરે ન સીમિતમ્ । શક્તિ, વિષ્ણુ, સરસ્વતી તથા ભક્તિમાર્ગાઃ
પરસ્પરં સમ્બદ્ધાઃ ઇતિ ભાવઃ પ્રકાશ્યતે ।

વિશેષતઃ-

“દેવીદક્ષિણકાલિકાપ્રિયતનૌ”

ઇત્યનેન શાક્તતત્ત્વસ્ય, તથા-

“શ્રીહરિકીર્તને”

ઇત્યનેન વૈષ્ણવભક્તેઃ સમન્વયઃ દૃશ્યતે ।

એવં અત્ર જ્ઞાનં, શક્તિઃ, ભક્તિઃ ઇતિ ત્રયસ્ય આધ્યાત્મિકસમન્વયઃ પ્રતિપાદિતઃ ।

૪. ચતુર્થશ્લોકસ્ય સાહિત્યિક-સાંસ્કૃતિકસમીક્ષણમ્

હટ્ટે સાદુમહાપ્રસાદમધુરે પટ્ટે મહાડમ્બરે
ગોષ્ઠે સુષુમહીપુરીપ્રિયતમે પ્રેષપ્રિયે ગૌરવે ।
શ્રેષ્ઠે કષ્ટહરે પુરાણપુરુષે શ્રીરાજરાજેશ્વરે
સજ્જીભૂતસપક્ષતત્ત્વપુરુષે રાજીવનેત્રે મનઃ ॥

અસ્મિન્ શ્લોકે પુરીક્ષેત્રસ્ય લૌકિક-સાંસ્કૃતિકં ધાર્મિકં ચ સ્વરૂપં પ્રત્યક્ષતયા ચિત્રિતમ્ । “હટ્ટમ્”, “મહાપ્રસાદઃ”, “પટ્ટમ્”, “ગોષ્ઠઃ”, “પુરી” ઇત્યાદીનિ પદાનિ જગન્નાથસંસ્કૃતેઃ સામાજિકજીવનં સ્મારયન્તિ ।

વિશેષતઃ મહાપ્રસાદઃ કેવલં ખાદ્યપદાર્થઃ ન, અપિ તુ જગન્નાથપરમ્પરાયાં સમતા, પ્રસાદત્વં, સામુદાયિકૈકતા ચ સૂચયતિ ।

“પુરાણપુરુષે શ્રીરાજરાજેશ્વરે”

ઇત્યનેન ભગવાન્ જગન્નાથઃ સનાતનઃ પરમપુરુષઃ, સર્વાધિપતિઃ ચ ઇતિ પ્રતિપાદિતઃ ।

અતઃ અસ્ય શ્લોકસ્ય વૈશિષ્ટ્યં-લોકસંસ્કૃતેઃ આધ્યાત્મિકીકરણમ્ ।

૫. પાંચમશ્લોકસ્ય કર્મ-બ્રહ્મવિષયકસમીક્ષણમ્

ચિન્તાચિત્રિતભાવરાજ્યનિચયે પ્રારબ્ધકર્મક્ષયે
સર્વાનન્દકદમ્બકેડસ્તુ નિતરાં તદારુબ્રહ્મધ્વનૌ ।
ક્ષેત્રે શ્રીપુરુષોત્તમે પ્રતિદિનં રઙ્ગાધરપ્રાઙ્ગણે
સજ્જીભૂતસપક્ષતત્ત્વપુરુષે રાજીવનેત્રે મનઃ ॥

અસ્મિન્ શ્લોકે પ્રારબ્ધકર્મક્ષયઃ ઇતિ વેદાન્તસમ્બદ્ધઃ ગમ્ભીરઃ સિદ્ધાન્તઃ દૃશ્યતે । જીવઃ પ્રારબ્ધકર્મણા સંસારચક્રે પ્રવર્તતે; તસ્ય કર્મક્ષયેન પરમશાન્તિઃ તથા આનન્દપ્રાપ્તિઃ સમ્ભવતિ ।

વિશેષમહત્ત્વપૂર્ણ પદમ્-

“દારુબ્રહ્મ” ઇતિ ।

જગન્નાથતત્ત્વસ્ય વૈશિષ્ટ્યમેવ યત્ પરમબ્રહ્મ દારુમયે વિગ્રહે અનુભૂયતે । નિર્ગુણસ્ય બ્રહ્મણઃ સગુણદારુવિગ્રહરૂપેણ ભક્તાનાં સાક્ષાત્કારઃ ભવતિ ઇતિ ભાવઃ ।

અતઃ અત્ર-

બ્રહ્મ — દારુ — વિગ્રહ — દર્શન — આનન્દઃ

ઇતિ આધ્યાત્મિકપરમ્પરા કલ્પયિતું શક્યતે ।

૬. ષષ્ઠશ્લોકસ્ય રથયાત્રાવિષયકસમીક્ષણમ્

સૌન્દર્યે બડદાણ્ડમણિતસુખે શ્રીનન્દિધોષે રથે
બ્રહ્માનન્દરસામૃતે હૃદિ સદા વેદાં મનોમોહને ।
દિવ્યે શ્રીશુભગુણિયારસમયે વેશે મહાહાટકે
સજ્જભૂતસપક્ષતત્ત્વપુરુષે રાજીવનેત્રે મનઃ ॥

અત્ર જગન્નાથસ્ય રથયાત્રા આધ્યાત્મિકદૃષ્ટ્યા વ્યાખ્યાયતે । “બડદાણ્ડ”, “નન્દિધોષ”, “ગુણિયાર” ઇત્યાદીનિ પદાનિ પુરોરથયાત્રાયાઃ દૃશ્યં નિર્મિમન્તિ ।
કિન્તુ કવિના રથયાત્રા કેવલં લૌકિકઃ ઉત્સવઃ ન સ્વીકૃતા । સા-
“બ્રહ્માનન્દરસામૃતમ્”
ઇતિ આધ્યાત્મિકાનુભવેન સમ્બદ્ધા ।

રથઃ અત્ર કેવલં વાહનં ન, અપિ તુ જીવસ્ય આધ્યાત્મિકયાત્રાયાઃ પ્રતીકત્વેન અપિ વ્યાખ્યાતું શક્યતે । ભગવાન્
રથારૂઢઃ સન્ ભક્તસ્ય અન્તઃકરણં પ્રતિ આગચ્છતીવ ।
અતઃ અયં શ્લોકઃ લીલા, ઉત્સવ તથા બ્રહ્માનન્દસ્ય સમન્વયં કરોતિ ।

૭. સપ્તમશ્લોકસ્ય અદ્વૈતવેદાન્તસમીક્ષણમ્

માયામોહવિકારજાલવિગમે સ્વાન્તસ્થદીપોત્સવે
શાન્તે ચેતસિ યોગિનાં હૃદિ સદા બ્રહ્મસ્વરૂપે હરૌ ।
નીલાદ્રીશપદારવિન્દ્યુગલે સુદુર્લભે દર્શને
સજ્જભૂતસપક્ષતત્ત્વપુરુષે રાજીવનેત્રે મનઃ ॥

અયં શ્લોકઃ અષ્ટકસ્ય ગમ્ભીરતમેષુ દાર્શનિકશ્લોકેષુ અન્યતમઃ ।

“માયા”, “મોહ”, “વિકાર”, “શાન્તચિત્”, “યોગિનાં હૃદયમ્”, “બ્રહ્મસ્વરૂપ” ઇત્યાદીનિ પદાનિ સ્પષ્ટતયા વેદાન્તીયભૂમિકાં સૂચયન્તિ ।

“માયામોહવિકારજાલવિગમે”

ઇતિ પદેન અવિદ્યાજનિતસ્ય સંસારબન્ધસ્ય નિવૃત્તિઃ સૂચિતા । તતઃ-

“સ્વાન્તસ્થદીપોત્સવે”

ઇતિ અત્યન્તસુન્દરં રૂપકમ્ । અન્તઃકરણે જ્ઞાનપ્રકાશસ્ય ઉદયઃ દીપોત્સવરૂપેણ ચિત્રિતઃ ।

અન્તે ભગવાન્-

“બ્રહ્મસ્વરૂપે હરૌ”

ઇતિ કથિતઃ । અનેન સગુણભગવતઃ બ્રહ્મત્વં પ્રતિપાદ્યતે ।

૮. અષ્ટમશ્લોકસ્ય દાર્શનિકપરિપાકઃ

દ્વૈતધ્વાન્તવિનાશને શ્રુતિપથે લાવણ્યલીલાધરે
સર્વસ્મિન્ સમયે રમેશશરણે વેદાન્તવેદ્યે પ્રભૌ ।
ચાપે ચન્દનપાર્વણે મધુમયે કૈવલ્યદાનેશ્વરે
સજ્જીભૂતસપક્ષતત્ત્વપુરુષે રાજીવનેત્રે મનઃ ॥

અષ્ટમશ્લોકઃ સમ્પૂર્ણસ્ય કાવ્યસ્ય દાર્શનિકપરિણતિ પ્રદર્શયતિ ।

“દ્વૈતધ્વાન્તવિનાશનમ્” ઇતિ પદં વિશેષતઃ ઉલ્લેખનીયમ્ । દ્વૈતસ્ય અન્યકારત્વં, બ્રહ્મજ્ઞાનસ્ય પ્રકાશત્વં ચ અત્ર
રૂપકદ્વારા સૂચિતમ્ ।

તતઃ-

“વેદાન્તવેદ્યે પ્રભૌ”

ઇત્યનેન ભગવાન્ વેદાન્તેન જ્ઞેયઃ પરમાત્મા ઇતિ પ્રતિપાદ્યતે ।

અન્તે-

“કૈવલ્યદાનેશ્વરે”

ઇતિ મોક્ષતત્ત્વસ્ય સ્પષ્ટઃ નિર્દેશઃ । અતઃ સમ્પૂર્ણાષ્ટકસ્ય યાત્રા ભક્તેઃ આરભ્ય કૈવલ્યપ્રાપ્તૌ પર્યવસ્યતિ ।

૯. ધ્રુવપદસ્ય વિશેષમહત્ત્વમ્

પ્રત્યેકસ્ય શ્લોકસ્ય અન્તે-

“સજ્જીભૂતસપક્ષતત્ત્વપુરુષે રાજીવનેત્રે મનઃ ॥ ”

ઇતિ પદ્યાંશઃ પુનરાવર્તતે । અર્થં કેવલં પુનરુક્તિઃ ન, અપિ તુ સમ્પૂર્ણસ્ય અષ્ટકસ્ય દાર્શનિકધ્રુવબિન્દુઃ ।

કવેઃ મનઃ સંસારસ્ય વિવિધવિષયેષુ ભ્રમિત્વા અન્તતઃ એકસ્મિન્ પરમપુરુષે સ્થિરીભવતિ ।

તસ્માત્ અસ્ય ધ્રુવપદસ્ય ભાવઃ-

“સમસ્તતત્ત્વાનાં સમન્વિતે, કમલનયને પરમપુરુષે એવ મમ મનઃ સ્થિરં ભવતુ । ” ઇતિ ગ્રહણીયઃ ।

૧૦. સાહિત્યિકવૈશિષ્ટ્યમ્

અસ્ય કાવ્યસ્ય સાહિત્યિકવૈશિષ્ટ્યં મુખ્યતઃ નિમ્નલિખિતેષુ દૃશ્યતે-

(ક) અનુપ્રાસઃ

“આજીવે”, “યાજિ:”, “વ્યાજી”, “વાજીવ”, “રાજી”, “સજી”, “રાજીવ” ઇત્યાદિપદાનાં પુનરાવૃત્ત્યા વિશિષ્ટઃ વર્ણાનુપ્રાસઃ નિર્મિતઃ ।

(ખ) ધ્રુવપદપ્રયોગઃ

એકસ્ય પાદસ્ય સર્વત્ર પુનરાવૃત્ત્યા ગીતિકાવ્યસ્ય પ્રભાવઃ ઉત્પન્નઃ ।

(ગ) રૂપકાલકુટારઃ

“દુઃખજલધિઃ”, “પ્રેમામ્બુધારા”, “સ્વાન્તસ્થદીપોત્સવઃ”, “દ્વૈતધ્વાન્તમ્” ઇત્યાદયઃ પ્રયોગાઃ રૂપકાત્મકં સૌન્દર્યં જનયન્તિ ।

(ઘ) પ્રતીકયોજના

રથઃ, દારુબ્રહ્મ, મહાપ્રસાદઃ, નીલાચલઃ, ગુણિડયા, કમલનયનમ્ ઇત્યાદીનિ પ્રતીકાનિ લૌકિકાત્ આધ્યાત્મિકં પ્રતિ ગમનં સૂચયન્તિ ।

(ડ) સમન્વયભાવના

વૈષ્ણવ, શાક્ત, વેદાન્તીય તથા લોકધાર્મિકતત્ત્વાનાં સમન્વયઃ અસ્ય કાવ્યસ્ય મૌલિકં વૈશિષ્ટ્યમ્ ।

૧૧. દાર્શનિકદૃષ્ટ્યા અષ્ટકસ્ય ક્રમવિકાસઃ

અસ્ય અષ્ટકસ્ય અન્તર્ગતં દાર્શનિકવિકાસં નિમ્નરૂપેણ નિરૂપયિતું શક્યતે-

પ્રથમશ્લોકઃ - સમસ્તદર્શનસમન્વયઃ ।

દ્વિતીયશ્લોકઃ - જીવદુઃખં ભગવત્કૃપા ચ ।

તૃતીયશ્લોકઃ - શક્તિ-ભક્તિ-જ્ઞાનસમન્વયઃ ।

ચતુર્થશ્લોકઃ - જગન્નાથસંસ્કૃતિઃ ।

પચ્ચમશ્લોકઃ - કર્મ, દારુબ્રહ્મ, પુરુષોત્તમક્ષેત્રમ્ ।

ષષ્ઠશ્લોકઃ - રથયાત્રા તથા બ્રહ્માનન્દઃ ।

સપ્તમશ્લોકઃ - માયાનિવૃત્તિઃ તથા બ્રહ્મસાક્ષાત્કારઃ ।

અષ્ટમશ્લોકઃ - દ્વૈતવિનાશઃ, વેદાન્તબોધઃ, કૈવલ્યમ્ । અતઃ સમ્પૂર્ણસ્ય કાવ્યસ્ય દાર્શનિકગતિરેવમ્-

દર્શનસમન્વયઃ — ભક્તિઃ — શુદ્ધિઃ — દારુબ્રહ્મ — બ્રહ્માનન્દઃ — માયાનિવૃત્તિઃ — બ્રહ્મજ્ઞાનમ્ — કૈવલ્યમ્ ।

ઉપસંહારઃ

સમગ્રતથા દૃષ્ટ્વા “તત્ત્વપુરુષાષ્ટકમ્” ન કેવલં શ્રીજગન્નાથસ્ય સ્તુતિકાવ્યમ્, અપિ તુ જગન્નાથતત્ત્વસ્ય દાર્શનિકં કાવ્યાત્મકં વ્યાખ્યાનમ્ ઇતિ વક્તું શક્યતે ।

કવિના શ્રીજગન્નાથઃ-

વાસુદેવઃ, પુરાણપુરુષઃ, દારુબ્રહ્મ, બ્રહ્મસ્વરૂપઃ, યોગિહૃદયસ્થિતઃ, વેદાન્તવેદઃ, કેવલ્યદાનેશ્વરઃ

ઇતિ બહુવિધરૂપેણ અનુભૂતઃ ।

અસ્ય કાવ્યસ્ય મૂલસન્દેશઃ અસ્તિ યત્-

એકમેવ પરમં તત્ત્વં વિવિધૈઃ દર્શનૈઃ, સમ્પ્રદાયૈઃ, સાધનમાર્ગૈઃ, લીલારૂપૈઃ ચ અનુભૂયતે । તસ્યૈવ સમન્વિતસ્ય
પરમપુરુષસ્ય શ્રીજગન્નાથસ્ય ચરણારવિન્દે મનઃ સ્થિરં ભવેત્ ।

અતઃ “તત્ત્વપુરુષાષ્ટકમ્” ઇતિ નામકરણમપિ સાર્થકં ભવતિ । “તત્ત્વપુરુષઃ” અત્ર કેવલં દેવતાવિશેષસ્ય નામ
ન, અપિ તુ સમસ્તદર્શનાનાં સમન્વયેન અનુભૂયમાનસ્ય પરબ્રહ્મણઃ શ્રીજગન્નાથસ્વરૂપસ્ય દાર્શનિકસંજ્ઞા ઇતિ
સ્વીકરણીયમ્ ।

– પ્રો. પ્રદીપકુમારનન્દઃ (સેવાનિવૃત્ત)

શ્રીજગન્નાથસંસ્કૃતવિશ્વવિદ્યાલયઃ, પુરી

Written by Dr. Pradipta Kumar Nanda, Kendrapara, Orisa pknanda65 at gmail.com

Retd.Head, Dept.of Sarvadarshan

SJSV,Puri

Tattvapurushashtakasya Ekam Darshanika-Sahityika-Samikshanam

pdf was typeset on August 21, 2026

Please send corrections to sanskrit@cheerful.com

